

Dames en heren,

Laat ik beginnen te zeggen dat ik het een eer vind om hier te staan.

Voor het eerst iemand van buiten de politiek, als ik het goed begrepen heb.

En dan ook nog de vertegenwoordiger van het Nederlands bedrijfsleven.

U weet wel, het grootkapitaal...

De vervuilers...

De graaiers...

De dark side...

De fascistenvrienden...

Dames en heren, ik dacht laat ik een beetje luchtig beginnen vanavond. Dus met een greep uit de kwalificaties over ondernemend Nederland die ik de afgelopen jaren voorbij heb horen komen. Het thema van vanavond is tenslotte: woorden doen ertoe.

Nu ben ik afkomstig uit het bedrijfsleven, dus waarschijnlijk ben ik gevoeliger voor dit soort taal dan anderen. Maar toch, als je er eenmaal op begint te letten, dan gaat die negatieve toon in het publieke debat je steeds vaker opvallen.

Soms tussen neus en lippen door. Zoals toen bekend werd dat ik volgend jaar overstap naar de publieke sector. Ik kreeg onder andere te horen: wat goed dat je niet je zakken gaat vullen in het bedrijfsleven...

Ook interessant: ik heb me laten vertellen dat in een vwo-aardrijkskunde boek bedrijven worden beschreven als 'sprinkhanen die de wereld leegroven...'. Zo voeden wij dus onze kinderen op.

We zouden ze ook kunnen leren dat we zonder onze bedrijven onze publieke voorzieningen niet zouden kunnen betalen, dat bedrijven zorgen dat je een baan hebt zodat je een huis en je boodschappen kunt betalen, dat bedrijven zorgen dat je leert en dat je je verder ontwikkelt, dat bedrijven de spullen maken en de diensten verzorgen die wel elke dag gebruiken en dat bedrijven onmisbaar zijn om de plaatselijke sportclub of de toneelvereniging financieel overeind te houden.

Maar goed, ik weet het, ik doe dit werk inmiddels al een tijdje, u denkt: ‘een beetje lelijkheid daar moeten bedrijven maar tegen kunnen’. En natuurlijk, dat is ook zo – ze kunnen echt wel tegen een stootje.

En ik begrijp natuurlijk ook hoe het politieke- en publieke debat nu eenmaal werkt. Dat onderhandelingen soms zo werken. En eerlijk gezegd: als vakbonden, ngo’s of politici weer eens een slimme taalvondst hebben gedaan, dan moet ik daar eigenlijk altijd om lachen.

Behalve trouwens toen geïnsinueerd werd dat werkgevers ‘fascistenvrienden’ zouden zijn. Dat ging me echt te ver.

Laat ik een nog een paar van die taalcreaties noemen die mooi gevonden zijn.

Graaiflatie.

Of **over**winsten. Of: **fossiele** subsidies.

Leuk gevonden, maar ze doen geen recht aan de werkelijkheid.

Graaiflatie, bijvoorbeeld. De lonen zijn inmiddels zo hard meegestegen dat ze inflatie nu in de hand werken. Dat is trouwens ook niet goed voor je pensioen en je spaargeld. Wij noemen het inmiddels **loon**flatie ;)

‘**Over**winsten’ dan, ook zo’n populair woord. Niet alleen op social media, of in de krant, ik heb het ook in sommige verkiezingsprogramma’s gezien. Het suggereert dat er veel te hoge marges worden gevraagd op producten en diensten, dus dat die winst “over de rug van de consument” verdiend is.

Maar zou het ook kunnen dat een ondernemer met een mooie winst gewoon heel goed werk heeft geleverd? Dat hij of zij nieuwe klanten heeft bereikt door een perfecte service en een goede prijs/kwaliteit-verhouding? Of door goed op de kosten te letten?

Het suggereert ook dat bedrijven hun winst niet goed besteden. Hoe weet je dat eigenlijk? Zou het ook kunnen dat winst wordt geïnvesteerd in bijvoorbeeld de verduurzaming van het bedrijf?

Waarom dan dat lelijke frame van **OVER**-winst? Trouwens, laten we niet vergeten: hoe meer winst ze maken, hoe meer geld ze overmaken aan onze minister van Financiën. Goed voor onze Rijksbegroting.

Nog een heel fraai frame: ‘fossiele subsidies’ waar de vieze industrie verslaafd aan zou zijn. Allereerst: goed bedacht om het subsidies te noemen, want gratis geld.. dat klinkt niet goed. Terwijl het hier gaat om regelingen die ervoor zorgen dat onze industrie kan concurreren met bedrijven in landen die dezelfde en meestal uitgebreidere regelingen hebben. Dat doen die landen omdat zij de banen en productie van die bedrijven graag in eigen land hebben – en die producten betaalbaar willen houden voor burgers.

Moeten we van die fossiele subsidies af, zoals de bedenkers van dit frame alsmaar uitdragen? Ja, maar alleen op een *intelligente* manier want anders spannen we slechts het paard achter de klimaatwagen ten koste van onze autonomie en onze banen.

Wist u trouwens dat vrij recent nog een fossiele subsidie is geïntroduceerd? Dat is de verlaging van de accijnzen aan de pomp. Maar goed daar hoor je natuurlijk niemand over.

OK, nog één frame dan:

Het beeld dat Nederland een lage lonen land zou zijn. Dat idee gaat inmiddels rond. Niet in de laatste plaats dankzij een paar creatieve geesten – ik vermoed dat er hier vanavond wel een paar in de zaal zijn.

Maar, kom op, Nederland een lage lonen land? Laten we kijken naar de feiten. Nederland heeft — na Luxemburg en Ierland — het hoogste minimumloon van heel Europa. Bovendien verdient slechts 3,5% van de mensen met een baan het minimumloon. De overige 96,5% verdient meer. Kortom: een lagelonenland? Daar klopt echt niets van.

--- ---

Dames en heren: woorden doen ertoe. Beelden, frames doen ertoe.

Taal doet iets met de manier waarop we naar de werkelijkheid kijken.

Waarom zou je opkomen voor de vervuiler, de uitbouter, de graaier? Hoe verkoop je dat aan je kiezers?

Al dit soort woorden hebben daarom uiteindelijk ook impact op het economische beleid dat door onze politici wordt gemaakt. En dan bedoel ik natuurlijk niet dat het leidt tot *bé*ter beleid...

Het meest sprekende voorbeeld daarvan is voor mij de verbouwing van het belastingplan 2 jaar geleden. Ziet u de foto in de kranten nog voor u?

Een paar tweede Kamerleden die samen achter een laptopje in de nachtelijke uurtjes wat ingrepen deden. Zonder enig inzicht in de dramatische consequenties daarvan voor onze bedrijven, van de grootste multinationals tot kleine zeer innovatieve start-ups.

Wat denk je dat zo'n actie van ons Parlement doet met de vraag of je je bedrijf voort wilt zetten in Nederland? Wat denk je dat dit doet met het vertrouwen dat bedrijven, groot en klein, hebben in de Nederlandse politiek?

--- ---

Ons investeringsklimaat is de afgelopen jaren in een vrije val geraakt. De randvoorwaarden om hier te investeren zijn niet meer op orde. We zien nu de gevolgen: de investeringen in Nederland drogen op. Geen nieuwe kantoren, fabrieken, laboratoria. Dat betekent, kort en goed: in de toekomst **on**voldoende banen en belastinginkomsten om onze welvaart te behouden.

Ik zie het als voorzitter van VNO-NCW vanuit de praktijk, en ik maak me er zorgen over als voorzitter van VNO-NCW. Maar ik maak me minstens zoveel zorgen als moeder van mijn kinderen en hopelijk, ooit, kleinkinderen.

Onlangs vroeg een jonge vrouw mij wat het voor haar zou betekenen wanneer Nederland de investeringen niet weer aan de praat krijgt. Ik heb geantwoord: dan heb je straks geen baan, of je hebt wel een baan maar je moet ontzettend beknibbelen.

Dames en heren, dit hebben we als land **onszelf** aangedaan. Met onverstandig beleid. En begrijp me goed, natuurlijk komt dat niet *alleen* door de manier waarop in Nederland over bedrijven wordt gesproken. Maar ik ben er van overtuigd dat de negatieve sfeer hier wel *mede* de weg voor heeft vrijgemaakt.

Het goede nieuws is *tegelijkertijd*: we hebben het onszelf aangedaan! Dus we kunnen het ook zelf oplossen! En dat niet alleen, het *is* ook oplosbaar!

Ik heb dit verhaal over ons investeringsklimaat de laatste tijd vaak verteld. Ik hoor dan wel eens dat ik niet zo moet mopperen. Want ondernemers zijn oplossers en ze zijn toch altijd optimistisch?

Ik begrijp heel goed dat het veel aantrekkelijker is om een positief verhaal te houden. Ik zou dat zelf ook veel aangenamer vinden, dat kan ik u wel vertellen.

Maar geforceerd optimisme over een probleem bagatelliseert wat er werkelijk aan de hand is. Over de problemen past ons daarom *realisme*.

Maar voor de oplossingen is wel degelijk optimisme nodig! Of zoals een van de genomineerden van vanavond het zo treffend zegt: het kan *we*!

En aangezien het wél kan ben ik in blijde verwachting van de agenda van D66 en het CDA voor een volgend kabinet die vandaag over 16 dagen verschijnt!

--- ---

Laat ik helder zijn, ik wil vanavond niet suggereren dat lelijke woorden over het bedrijfsleven alleen maar ontstaan omdat vakbonden, ngo's of politici daar belang bij hebben. Het bedrijfsleven geeft er zelf ook vaak genoeg aanleiding toe. Er gaan zeker ook dingen, er kunnen en moeten zeker ook zaken beter. Je mag kritisch op ze zijn, je mag bedrijven scherp houden en je mag verwachten dat ze mens en milieu niet beschadigen. Bedrijven hebben een grote verantwoordelijkheid en ze moeten ook verantwoordelijkheid durven afleggen in het publieke debat.

--- ---

Misschien, bedacht ik me - nu we het vanavond toch over taal hebben - zit een deel van het probleem ook wel in de woorden die bedrijven zélf gebruiken.

Economisch jargon en ondernemerstaal zitten de verbinding met de rest van de samenleving denk ik soms in de weg. Ze zijn vaak abstract en onbegrijpelijk.

Wat dacht u van termen als *'business case'*, *JLOI*, *MoU*, *carbon leakage*, *triple of inmiddels zelfs quadruple helix* – ja..., wij van het bedrijfsleven houden ook erg van Engelse termen....

...Maar ook onze Nederlandse termen zijn niet meteen goed te begrijpen. Want wat bedoelen we eigenlijk met woorden als 'verdienvermogen' of 'investeren'. Denk even aan die jonge vrouw die mij dus vroeg wat het eigenlijk voor haarzelf betekent wanneer er niet meer geïnvesteerd wordt in Nederland.

Dus daar ligt een uitdaging, want de betekenis van dit soort termen is vaak makkelijk te begrijpen.

Ik zal niet alle termen die ik er net uitgooide met u doornemen. Maar laten we beginnen bij *'business case'*.

Waarschijnlijk hoef ik het in deze zaal niet uit te leggen, maar het betekent niets anders dan dat een plan ‘uit kan’: als je ergens geld in steekt, dan moet dat terug te verdienen zijn. En een ondernemer of ceo kijkt daar echt niet anders naar dan u en ik. Want ook wij maken thuis die afweging, bijvoorbeeld als we aan de keukentafel praten over het aanschaffen van zonnepanelen:

- Wat betaal ik voor die aanschaf?
- Hoeveel gaat mijn energierekening dan omlaag?
- En hoeveel jaar duurt het dan voordat ik de aanschafkosten terugverdiend heb?

Dan het woord *Investeren*. Dat is gewoon het bouwen van een nieuw kantoor, een nieuw laboratorium of een nieuwe fabriek, het aanleggen van een duurzame energievoorziening voor je bedrijf of het aanschaffen van een nieuwe machine. Een ondernemer betaalt dat met eigen geld of met geleend geld — en dus moet dat geld wel weer terugverdiend of terugbetaald kunnen worden, anders begin je er niet aan. En daarom moet dan weer die business case waar ik het net over had wel kloppen.

En als het gaat om het *verdienvermogen* van ons land, dan hebben we het er gewoon over dat we hier *voldoende* bedrijven moeten hebben waar het ook nog eens *voldoende goed* mee gaat.

Want alleen dan betalen ze belasting en alleen dan zorgen ze ook voor de banen waarmee Nederlanders hun eigen geld verdienen en hun belasting betalen. En van al die belastinginkomsten betalen we dan met elkaar vervolgens weer onze agenten, leraren, verplegers en soldaten. En trouwens: ook onze politici.

Ophouden met die abstracte en onbegrijpelijke taal dus als bedrijfsleven. Want woorden zijn belangrijk. Beslissingen van bedrijven, maar ook meer in het algemeen het belang van voldoende en florerende bedrijven voor onze samenleving moeten we goed en eenvoudig verwoorden. Al was het maar omdat economie heel ver weg is van de keukentafel.

--- ---

Dames en heren, ik rond af. Woorden doen er toe. Dat geldt voor de manier waarop we over ons bedrijfsleven praten en ook voor de manier waarop we over politici praten. Als elke dag negatieve woorden over *politici* de samenleving in druppelen, ontstaat vruchtbare grond voor *wantrouwen*. Als elke dag negatieve woorden over het *bedrijfsleven* de samenleving in druppelen, ontstaat vruchtbare grond voor *onverstandig beleid*.

Terwijl we straks een groot probleem hebben als er niet genoeg banen en niet genoeg belastinginkomsten zijn.

Op deze avond van de welsprekendheid, doe ik dus een dringende oproep aan ons allemaal.

We mogen het bedrijfsleven heel scherp houden en kritisch bevragen.

Op ze mopperen mag best, als dat gerechtvaardigd is.

Daar kunnen ondernemers trouwens vaak veel beter tegen dan politici.

Maar laten we wel steeds het héle verhaal vertellen.

Want we moeten ook goed beseffen hoe groot de waarde is, die ondernemers en bedrijven elke dag weer toevoegen aan onze samenleving.

Want alleen als we dat scherp blijven zien én met z'n allen uitdragen, kan draagvlak ontstaan voor de maatregelen die nodig zijn om morgen en overmorgen het geld voor Nederland te blijven verdienen.

Voor de portemonnee van onze kinderen en kleinkinderen. Maar ook om als samenleving de belastinginkomsten te houden, waarmee we onze leraren, agenten, verpleegkundigen, soldaten én politici kunnen blijven betalen.

Niet alleen nu, maar ook over twintig of dertig jaar. Want dat is wat er op dit moment echt op het spel staat.

Dank u wel.